

NELENGVATINĖ PREKIŲ KILMĖ

Visos prekės turi nelengvatinę kilmę, o, esant tam tikroms sąlygoms, gali turėti ir lengvatinę kilmę. Kai kurių prekių nelengvatinės kilmės šalis sutampa su lengvatinės kilmės šalimi, tačiau gali ir skirtis arba prekė gali iš viso neturėti lengvatinės kilmės. Nustatant kilmės šalį (lengvatinės ar nelengvatinės kilmės) vadovaujamosi atitinkamais teisės aktais.

Nustatyti nelengvatinės kilmės šalį yra būtina, ji nurodoma importo muitinės deklaracijoje, pagal kilmės šalį yra nustatomos ir įgyvendinamos prekybos politikos priemonės, tokios kaip antidempingo ir (arba) kompensaciniai muitai, tam tikros tarifinės kvotos, renkama importo statistika, vykdomas kilmės ženklavimas, viešieji pirkimai ir t. t.

Šių teisiškai neįpareigojančių paaiškinimų tikslas – padėti ekonominės veiklos vykdytojams ir muitinės pareigūnams suprasti ir taikyti nelengvatinės kilmės taisykles. Kadangi dar nėra pasauliniu mastu suderintų nelengvatinės kilmės taisyklių, importui į Europos Sąjungą taikomos Europos Sąjungos kilmės taisyklės. Eksportui iš Europos Sąjungos šios taisyklės taikomos, kai yra nustatytos prekybos politikos priemonės eksportui.

1. TEISINIS PAGRINDIMAS

Nelengvatinei kilmei skirti 2013 m. spalio mėn. 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas (toliau – SMK) 59–61 straipsniai.

Nelengvatinės kilmės taisyklių taikymo sritį apibrėžia SMK 59 straipsnis.

Nelengvatinės kilmės statuso įgijimo nuostatos išdėstytos SMK 60 straipsnyje. Šį straipsnį detalizuoja 2015 m. liepos 28 d. Komisijos deleguotojo reglamento (ES) 2015/2446, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 952/2013 papildomas išsamiomis taisyklėmis, kuriomis patikslinamos kai kurios Sąjungos muitinės kodekso nuostatos (toliau – DA), 31–36 straipsnių bei 22-01 priedo nuostatos. Jeigu prekė neįtraukta į šį priedą, teisiškai įpareigojanti yra tik SMK 60 straipsnio 2 dalies nuostata arba atitinkami Europos Teisingumo Teismo (ETT) ir Lietuvos Respublikos teismų sprendimai.

Prekių kilmės įrodymo nuostatos pateikiamos SMK 61 straipsnyje. Nuostatos dėl kilmę įrodančio dokumento produktams, kuriems taikoma speciali nelengvatinio importo tvarka, yra 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2015/2447, kuriuo nustatomos išsamios tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, nuostatų įgyvendinimo taisyklės (toliau – IA), 57–59 straipsniuose ir 22-14 priede.

2. PREKĖS IR JŲ NELENGVATINĖ KILMĖ

Nustatant prekių kilmę svarbu žinoti jų kodą Suderintoje sistemoje (toliau – SS) (4 skaitmenų kodą – poziciją, o kai kuriais atvejais ir subpoziciją – 6 skaitmenų kodą), gamybos procesų eigą, šalį, dalyvaujančias prekės gamybos procese (atliekančias tam tikras gamybos operacijas arba tiekiančias žaliavas ar sudedamąsias dalis) ir medžiagų arba komponentų kodus, vertes bei prekės gamintojo kainos (ex-works) kainą.

Importuojant prekes (produktus), kurioms taikoma speciali nelengvatinio importo tvarka (dažniausiai – tarifinės kvotos), kartu su išleidimui į laisvą apyvartą įforminti pateikiama muitinės deklaracija privaloma pateikti sertifikatą, kurio pavyzdys pateiktas IA 22-14 priede. Jeigu muitinei kyla pagrįstų abejonių dėl prekių kilmės arba kilmės sertifikato autentiškumo, ji tokį sertifikatą siunčia išdavusiai institucijai patikrinti.

Importuojant visas kitas prekes muitinė nereikalauja kilmės sertifikato, bet prekių kilmės šalį privaloma nurodyti išleidimui į laisvą apyvartą įforminti pateikiamoje muitinės deklaracijoje. Nustatant tokių prekių kilmę kiekvienas atvejis nagrinėjamas atskirai, vadovaujantis SMK 60 straipsniu.

Jeigu kyla abejonių dėl muitinės deklaracijoje nurodytos prekių kilmės, muitinė turi teisę reikalauti papildomų kilmės įrodymų, pavyzdžiui, gamybos aprašymų ar kitų prekių kilmę patvirtinančių dokumentų.

Eksporto atveju muitinė nereikalauja pateikti prekių kilmės sertifikato. Jeigu jo reikia prekių paskirties šaliai, nelengvatinės kilmės sertifikatus eksportuotojo prašymu išduoda Prekybos, pramonės ir amatų rūmai (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje).

Prekių nelengvatinės kilmės šalis gali būti ta pati kaip ir lengvatinės kilmės šalis, tačiau gali skirtis dėl skirtingų kilmės taisyklių. Todėl lengvatinę kilmę įrodantys dokumentai nenaudojami įrodant nelengvatinę kilmę.

2.1. Vienoje šalyje gautos prekės (SMK 60 straipsnio 1 dalis ir DA 31 straipsnis)

Šios prekės laikomos gautomis tik vienoje šalyje ar teritorijoje:

- a) mineraliniai produktai, išgauti toje šalyje ar teritorijoje;
- b) joje surinkti augaliniai produktai;
- c) joje atsivesti ir užauginti gyvi gyvūnai;
- d) produktai, gauti iš joje užaugintų gyvų gyvūnų;
- e) joje vykusios medžioklės arba žvejybos produktai;
- f) jūrų žvejybos produktai ir kiti produktai, kuriuos jūroje, nepatenkančioje į kurios nors šalies teritorinę jūrą, sužvejojo laivai, registruoti atitinkamoje šalyje ar teritorijoje ir plaukiojantys su tos šalies ar teritorijos vėliava;
- g) prekės, gautos arba pagamintos žvejybos produktų perdirbimo laivuose iš tos šalies ar teritorijos kilmės produktų, nurodytų f punkte, jeigu tokie žvejybos produktų perdirbimo laivai registruoti toje šalyje ar teritorijoje ir plaukioja su jos vėliava;
- h) produktai, išgauti iš jūros dugno arba podugnio, esančių už teritorinės jūros ribų, jeigu ta šalis ar teritorija turi išimtinės teises šį jūros dugną arba podugnį eksploatuoti;
- i) gamybos operacijų metu susidariusios atliekos ir laužas bei naudoti gaminiai, jeigu jie buvo ten surinkti ir tinka tik žaliavoms utilizuoti;
- j) prekės, joje pagamintos tik iš a–i punktuose nurodytų produktų.

2.2. Prekės pagamintos daugiau negu vienoje šalyje (SMK 60 straipsnio 2 dalis)

SMK 60 straipsnio 2 dalis nustato, kad ne vienoje šalyje ar teritorijoje gaminamos prekės yra laikomos kilusiomis iš tos šalies ar teritorijos, kurioje tam tikslui pritaikytoje įmonėje atliktas jų paskutinis esminis, ekonomiškai pagrįstas perdirbimas arba apdorojimas, kurio metu buvo pagaminta nauja prekė arba kuris buvo svarbus jų gamybos etapas.

2.2.1. Paskutinis esminis perdirbimas arba apdorojimas (SMK 60 straipsnio 2 dalis, DA 32 straipsnis ir DA 22-01 priedas)

Praktiškai nustatant prekės kilmę, reikia nustatyti paskutinio perdirbimo šalyje naudojamas kilmės statuso neturintis medžiagas ir įvertinti, ar jų atžvilgiu atliktas esminis perdirbimas arba apdorojimas, kurio metu pagamintas naujas produktas arba kuris buvo svarbus produkto gamybos etapas.

Vertinama priklausomai nuo to, ar prekės įtrauktos į DA 22-01 priedą ar ne:

- Prekių, išvardytų DA 22-01 priede, paskutinis perdirbimas arba apdorojimas, kuris laikomas esminiu nustatant kilmę, yra nurodytas pirminėje arba, jeigu pirminė taisyklė netenkinama, likutinėje taisyklėje (taisyklėse). Šios pirminės ir likutinės taisyklės yra teisiškai įpareigojančios, o jų taikymas paaiškintas DA 22-01 priedo įvadinėse pastabose.
- Kitoms prekėms esminio perdirbimo taisyklės nenustatytos. Europos Sąjungos valstybių narių muitinės pritarė pasiūlymui, kad, siekiant palengvinti muitinės darbą ir padėti ekonominės veiklos vykdytojams, galima vadovautis pirminėmis taisyklėmis, pateiktomis Europos Komisijos [tinklalapyje](#), arba įrodyti esminį perdirbimą kitais būdais, bet rezultatas turi atitikti SMK 60 straipsnio 2 dalies nuostatas.

Nors DA 22-01 priede išdėstytos pirminės ir likutinės taisyklės bei kitų šiame priede neišvardytų prekių kilmės nustatymo taisyklės skiriasi, bendrieji prekių kilmės nustatymo principai yra vienodi visoms prekėms.

ETT nuomone paskutinis perdirbimas yra laikomas esminiu (suteikiančiu kilmės statusą) tik tuomet, jeigu gautas produktas turi savo specifines savybes arba sudėtį, kurių neturėjo prieš perdirbimą.

2.2.1.1. DA 22-01 priede nurodytų prekių pirminės taisyklės

Skirsnio pirminės taisyklės ir tam skirsniiui priskiriamų prekių pirminės taisyklės yra lygiavertės, todėl galima rinktis, kurią taisyklę taikyti.

Pirminių taisyklių, apibūdinančių paskutinį esminį perdirbimą ar apdorojimą tipai:

- Tarifinio klasifikavimo pasikeitimas (CTH). Prekė laikoma kilusia paskutinio perdirbimo šalyje, jeigu ji gauta perdirbus kitos šalies kilmės medžiagas, klasifikuojamas skirtingoje pozicijoje arba subpozicijoje (priklausomai nuo konkrečios taisyklės) negu ta prekė.

Pavyzdys

2012 m. SS kodas	Prekių aprašymas	Pirminė taisyklė
5102	Nekaršti ir nešukuoti švelniavilnių arba šiurkščiavilnių gyvūnų plaukai	CTH

- Pridėtinė vertė. Šis kriterijus gali būti išreikštas maksimalia procentine paskutinio perdirbimo šalies kilmės neturinčių medžiagų vertės dalimi prekės gamintojo kainoje (ex-works).

Pavyzdys

2012 m. SS kodas	Prekių aprašymas	Pirminė taisyklė
6307 20	Gelbėjimosi diržai ir gelbėjimosi liemenės	Gamyba, kuriai panaudotų medžiagų vertė sudaro ne daugiau kaip 40 % produkto gamintojo kainos (ex-works)

- Perdirbimo arba apdorojimo operacijos. Prekė laikoma kilusia paskutinėje šalyje, kurioje neturinčios šios šalies kilmės medžiagos perdirbtos taip, kaip nurodyta pirminėje taisyklėje.

Pavyzdys

2012 m. SS kodas	Prekių aprašymas	Pirminė taisyklė
5309	Lininiai audiniai	Gamyba iš verpalų arba nebalintų arba paruoštų balinti audinių dažymas arba marginimas su paruošiamosiomis arba baigiamosiomis operacijomis

Reikia pažymėti, kad pirminės taisyklės taikomos tik paskutinio perdirbimo šalies kilmės neturinčioms medžiagoms. Jeigu medžiagos jau įgijusios paskutinio prekių perdirbimo šalies kilmę, jų atžvilgiu pirminė taisyklė netaikoma.

Taikant tarifinio klasifikavimo pasikeitimo taisyklę neatsižvelgiama į pirminės taisyklės neatitinkančias kilmės statuso neturinčias medžiagas (jei atitinkamame skirsnyje nenurodyta kitaip), jeigu jų vertė neviršija 10 % prekės gamintojo kainos (ex-works).

2.2.1.2. DA 22-01 priede nurodytų prekių likutinės taisyklės

Likutinės taisyklės taikomos, jeigu:

- pirminė taisyklė negali būti įvykdyta, t. y. kilmės šalies negalima nustatyti taikant pirminę taisyklę; arba
- apdorojimas apsiriboja tik minimaliomis operacijomis, išvardytais DA 34 straipsnyje; arba
- perdirbimas nėra ekonomiškai pagrįstas (DA 33 straipsnis).

Tokiu atveju DA 22-01 priede išvardytų prekių kilmė nustatoma vadovaujantis skirsnio, kuriam priskiriamas prekės kodas, likutinėmis taisyklėmis.

2.2.1.3. DA 22-01 priede nenurodytų prekių kilmės nustatymas

Visų kitų tame priede neišvardytų prekių kilmės šalis nustatoma vadovaujantis SMK 60 straipsnio 2 dalimi, DA 33 ir 34 straipsniu, Europos Teisingumo Teismo (ETT) ir Lietuvos Respublikos teismų sprendimais.

ETT nuomone, Europos Komisijos paskelbtos taisyklės gali būti naudojamos, nes jos nors ir neįpareigoja, bet leidžia suderinti kilmės taisyklių taikymą visose Europos Sąjungos valstybėse narėse.

Jeigu medžiagų apdorojimas ar perdirbimas, kuris atliekamas gaminant prekes, neįtrauktas į DA 22-01 priedą, apsiriboja tik minimaliomis operacijomis, arba yra ekonomiškai nepagrįstas, prekių kilmės šalimi turi būti laikoma tų prekių gamyboje panaudotų, didžiąją dalį sudarančių medžiagų kilmės šalis (DA 33, 34 straipsniai). Jei galutinis produktas klasifikuojamas Suderintos sistemos 1–29 arba 31–40 skirsniuose, didžioji medžiagų dalis nustatoma pagal medžiagų masę. Jei galutinis produktas klasifikuojamas Suderintos sistemos 30 arba 41–97 skirsniuose, didžioji medžiagų dalis nustatoma pagal medžiagų vertę.

2.2.2. Ekonomiškai pagrįstas perdirbimas ar apdorojimas (SMK 60 straipsnio 2 dalis, DA 33 straipsnis)

Nustatant prekių kilmę svarbu, kad prekių perdirbimo operacijos būtų ekonomiškai pagrįstos. Vadovaujantis DA 33 straipsniu, perdirbimo ar apdorojimo operacijos laikomos ekonomiškai nepagrįstomis, jeigu nustatoma, kad šios operacijos buvo atliktos tik siekiant išvengti SMK 59 straipsnyje nurodytų priemonių taikymo.

2.2.3. Minimalios operacijos (SMK 60 straipsnio 2 dalis, DA 34 straipsnis)

Šios apdorojimo operacijos nelaikomos ekonomiškai pagrįstomis ir nesuteikia kilmės statuso:

- a) operacijos, kuriomis užtikrinama, kad būtų išsaugota tinkama produktų būklė juos vežant ir saugant (ventiliacija, išskleidimas, džiovinimas, pažeistų dalių šalinimas ir pan.), arba operacijos, kuriomis palengvinamas gabenimas ar vežimas;
- b) paprastos operacijos, kurias sudaro dulkių šalinimas, sijojimas ar atrankinė patikra, rūšiavimas, klasifikavimas, derinimas, plovimas, pjaustymas;

- c) pakuočių pakeitimas, siuntų perskirstymas ir surinkimas, paprastas išpilstymas į butelius, skardines ar flakonus, dėjimas į maišus, dėklus, dėžes, kortelių ar lentelių tvirtinimas, kitos paprastos pakavimo operacijos;
- d) prekių dėjimas į rinkinius ar komplektus arba jų pateikimas prekybai;
- e) ženklų, etikečių ar kitų panašių skiriamųjų ženklų tvirtinimas ant produktų ar jų pakuočių;
- f) paprastas produktų dalių surinkimas siekiant gauti užbaigtą produktą;
- g) produktų išardymas arba jų paskirties keitimas;
- h) dviejų ar kelių operacijų, išvardytų a–g punktuose, derinys.

PASTABA: Projektavimas, planavimas, kontrolė ir bandymas neturėtų būti laikomi perdirbimu ar apdorojimu.

Jeigu pirminėje taisyklėje nurodyta operacija yra šiame minimalių operacijų sąrašė, toks apdorojimas nelaikomas esminiu, nors pirminė taisyklė ir tenkinama.

ETT yra išaiškinęs, kad klasifikuojamų pagal paskirtį dalių surinkimas yra neesminis perdirbimas, dėl jo surinkta prekė kilmės statuso neįgyja.

Pavyzdys

2012 m. SS kodas	Prekių aprašymas	Pirminė taisyklė
8206	Įrankiai, priskiriami ne mažiau kaip dviem pozicijoms, esančioms intervale nuo 8202 iki 8205, sukomplektuoti į rinkinius, skirtus mažmeninei prekybai	CTH

Jeigu šalyje A įrankiai, kurių kilmės šalys yra B ir C, sukomplektuojami į rinkinius, toks perdirbimas laikomas minimaliu, nors pirminė taisyklė įvykdyta. Tokiam rinkiniui turi būti taikoma 82 skirsnio likutinė taisyklė, pagal kurią kilmės šalimi yra šalis, kurioje kilusių įrankių vertė yra didžiausia.

2.2.4. Reikmenys, atsarginės dalys arba įrankiai (SMK 60 straipsnis, DA 35 straipsnis)

Reikmenų, atsarginių dalių ar įrankių, siunčiamų kartu su Kombinuotosios nomenklatūros XVI, XVII ir XVIII skyriuose nurodytomis prekėmis ir įeinančių į standartinės įrangos sudėtį, kilmės šalimi laikoma tų prekių kilmės šalis.

Esminių atsarginių dalių, naudojamų kartu su Kombinuotosios nomenklatūros XVI, XVII ir XVIII skyriuose nurodytomis prekėmis, anksčiau išleistomis į laisvą apyvartą Europos Sąjungoje, kilmės šalimi laikoma tų prekių kilmės šalis, jeigu dėl jų įkomponavimo gamybos metu tokių prekių kilmė būtų nepasikeitusi. Esminėmis atsarginėmis dalimis laikomos dalys, kurios yra:

- a) komponentai, be kurių negali būti užtikrintas tinkamas išleistos į laisvą apyvartą ar anksčiau eksportuotos įrangos, mechanizmų, aparatų ar transporto priemonių veikimas;
- b) būdingos toms prekėms;
- c) skirtos jų įprastai techninei priežiūrai ir kuriomis keičiamos sugadintos ar nebeįtaisomos tos pačios rūšies dalys.

PASTABA: Kombinuotosios nomenklatūros XVI, XVII ir XVIII skyriuose nurodytos prekės:

XVI skyrius: Mašinos ir mechaniniai įrenginiai; elektros įranga; jų dalys; garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, televizijos vaizdo ir garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, šių gaminių dalys bei reikmenys.

XVII skyrius: Antžeminio, oro, vandens transporto priemonės ir pagalbinė transporto įranga.

XVIII skyrius: Optikos, fotografijos, kinematografijos, matavimo, tikrinimo, tikslieji, medicinos arba chirurgijos prietaisai ir aparatai; laikrodžiai; muzikos instrumentai; jų dalys ir reikmenys.

2.2.5. Neutralūs elementai ir pakuotės (SMK 60 straipsnis, DA 36 straipsnis)

Nustatant prekių kilmę neatsižvelgiama į tai, kokios kilmės yra šie elementai:

- a) energija ir kuras;
- b) įranga ir įrenginiai;
- c) mechanizmai ir įrankiai;
- d) medžiagos, neįeinančios į galutinę prekių sudėtį.

